

Monikkosisaruksille koululla on muiden tehtäviensä ohella merkittävä rooli yksilökokemuksen vahvistajana. Tällöin on tärkeää, että koulussa työskentelevät ammattilaiset kohtaavat monikkosisaruksen ensisijaisesti yksilönä.

Keskinäinen suhde

Monikkous on luonnollinen osa monikkolasten identiteettiä, eikä jotain, josta monikkolapsen pitäisi "päästä eroon" voidakseen kasvaa omaksi persoonakseen.

Yksilön identiteetillä tarkoitetaan yleisesti hänen käsitystään itsestään (vastaa esimerkiksi kysymyksiin millainen minä olen ollut ja olen nyt). Monikkosisarusten identiteettiin kuuluu sekä yksilöllinen ulottuvuus että yhteinen identiteetti esimerkiksi kaksosina, kolmosina tai nelosina (vastaa esimerkiksi kysymyksiin millaisia me olemme olleet ja olemme nyt). Monikkosisarus kasvaa samaan aikaan samassa kasvuympäristössä, joten yhteisesti jaettuja kokemuksia on tavanomaista enemmän. Monikkosisarusten yksilöllistä kehitystä tulee tukea, olipa heidän keskinäinen suhteensa millainen tahansa. Suomalaisessa tutkimuksessa aikuiset monikkosisarukset korostivat nimenomaan opettajan halua oppia tuntemaan oppilaansa yksilöllisesti. Tämä tuki monikkosisarusten yksilöllistä identiteettiä myönteisesti.

Monikkosisaruksille voi muodostua keskinäisiä rooleja. Näitä rooleja voivat olla esimerkiksi johtaja-alistuja - tai puhemiesrooli. Johtaja-alistuja-rooli voi ilmetä henkisenä johtajuutena (mielipiteenmuodostaja), fyysisenä johtajuutena (fyysisesti vahvin) tai puhemiehenä (ottaa asiat hoidaakseen). Suhde on kunnossa, jos sama monikkosisarus ei ole johtaja kaikilla osa-alueilla. Jos sama monikkosisarus johtaa kaikessa, häntä on syytä hillitä ja järjestää alistujalle tilaisuuksia osoittaa taitonsa ja saada vahvistusta itsetunnolle. Johtajuus/alistuvuus vähenee tyypillisesti iän myötä.

Koululuokassa monikkosisarus voi näyttäytyä erityisen myönteisenä asiana. Monikkolapset ovat tottuneet vuorottelemaan sekä neuvottelemaan ja voivat näin olla keskimääräistä sosiaalisempia.

Keskinäinen riippuvuus

Monikkosisarusten keskinäinen riippuvuus on normaalia, sillä se on toisilleen läheisten ihmisten välistä kiintymystä ja riippuvuutta. Riippuvuus syntyy, kun monikkosisarukset viettävät paljon aikaa yhdessä. Heidän keskinäinen riippuvuutensa on siis useammin seurausta lasten aktiivisesta yhdessäolosta eikä niin, että monikkous olisi syy riippuvuudelle. Keskinäinen suhde monikkosisarukseen / -sisaruksiin on usein tiivis erityisesti lapsuudessa ja nuoruudessa.

Riippuvuus vähenee iän myötä.

Keskinäinen vertailu

Lasten suoriutumista ei saa verrata keskenään, vaan kehitystä on seurattava yksilöllisesti jokaisen lapsen kohdalla. Monikkolasten kehitys voi olla keskenään hyvin samanlaista tai erilaista. Siksi ei kannata odottaa monikkolasten lahjakkuuden, oppimistulosten, tarkkuuden tai käytöksen olevan samanlaista. Jatkuva vertailu voi vaikuttaa heikentävästi lasten itsetuntoon, ja lapset usein vertailevat itse jo valmiiksi toisiaan eri tilanteissa. Ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista jatkuvasti piilottaa lasten pärjäämistä toisiltaan, sillä elämässä joutuu kohtaamaan jatkuvasti tilanteita, joissa on mahdollisuus suoriutumisen vertailuun. On tärkeää, että jokainen lapsi kokee itsensä yksilönä, jonka ei tarvitse kilpailla suoriutumisesta muiden kanssa.

Vanhempien, nuorten itsensä, opettajien ja koulun muun henkilöstön on tärkeää keskustella siitä, miten monikkosisarusten yksilöllisyyttä voi koulussa parhaiten tukea. Yhdessä pohtimalla löytyvät hyvät tavat toimia. Käytännön vinkkejä yksilöllisen kehityksen tukemiseen koulussa käsitellään lisää *Kaksoset ja kolmoset koulussa* -oppaassa.

Samalle vai eri luokalle?

Tutkimusten mukaan tietty luokkavalinta (sama luokka / eri luokka) ei vaikuta parantavasti monikkolasten yksilölliseen kehitykseen, akateemiseen suoriutumiseen, kognitiiviseen kehitykseen tai käyttäytymiseen koulussa. Päätöstä on hyvä tarkastella vuosittain. Mahdollinen muutos on lapsen kannalta hyvä ajoittaa vaiheeseen, jossa muutoksia tulisi joka tapauksessa. Alakoulusta yläkouluun siirryttäessä luokkavalinta tulee edelleen arvioida jokaisen lapsen kohdalla erikseen.

Yläkoulusta toiselle asteelle

Toiselle asteelle siirryttäessä keskeisimmäksi nuoruusikäisten monikkolasten luokka- ja kouluvalinnan kriteeriksi nousee oma kiinnostus koulutusalaan, mikäli mahdollista. On tärkeää, että jokainen monikkonuurista suuntaa siihen koulutukseen, joka aidosti kiinnostaa.

Koska suhde on usein keskimäärin tiiviimpi kuin yksittäin syntyneiden sisarusten välinen suhde, tämä voi näkyä muun muassa itsenäisten valintojen vaikeutena tai myöhentymisenä nuoruusiässä. Sisarussuhde on tärkeässä roolissa monikkolasten elämässä, mutta se ei saa rajoittaa koulutus- ja urasuunnitelmien tekemistä. Suomalaisen tutkimuksen mukaan erityisesti kaksospojat jättivät keskinäisen riippuvuuden takia tekemättä koulutuksellisia valintoja, ja jättäytyivät pois jatkokoulutuksesta. Valintojen lykkääminen voi hankaloittaa koulutusvalintojen tekemistä siinä vaiheessa, kun yläkoulun päättyessä tulisi tehdä yksilöllisiä valintoja kiinnostavasta jatkokoulutuksesta. Välillä kaksoset päätyivät tekemään hyvin samanlaisia päätöksiä siksi, ettei haluttu lähteä eri kouluteille. Siksi olisi hyvä, että monikkolapset harjoittelisivat yksin toimimista ja omien päätösten tekemistä jo lapsena ja nuorena myös koulussa.

Opinto-ohjauksessa nousee erityisen tärkeäksi kannustaa monikkonuurta pohtimaan tulevaa koulutusalaan oman kiinnostuksensa mukaan.

Lisätietoa löytyy sivustolta www.monikkoperheet.fi, *Kaksoset ja kolmoset koulussa -oppaasta* ja *Kohti nuoruusikää useamman samanikäisen kanssa -oppaasta*.

Tämä on tiivistelmä Suomen Monikkoperheet ry:n Kaksoset ja kolmoset koulussa -oppaasta.

Oppaan asiantuntijatyöryhmä: KM Suvi Alamaa, FT Kristiina Heinonen, KK Nelli Helle, YTM Ulla Kumpula, KM, FM Hanna Lenkola, Sosionomi amk Elina Santala ja KM Virpi Vuoteenaho. Oppaan kommentoi LKT Irma Moilanen. Opasta varten laaditun kansainvälisen tutkimuskatsauksen teki KK Nelli Helle.

Lähteet:

Hay, D. A. (1999). Secondary schooling. Teoksessa A. Sandbank (toim.), *Twin and triplet psychology: A professional guide to working with multiples* (s. 119-142). Routledge. * ICOMBO. 2012. International Council Of Multiple Birth Organizations. Kirje monikkolasten vanhemmille. Viitattu 1.7.2020. <http://icombo.org/wp-content/uploads/2012/10/letter-to-parents1.pdf> * Jalava, T. (2020). Minä haluan olla maailman ainoa minä - Monikkosisarusten yksilökokemus elämän eri vaiheissa. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-202005161814.pdf> * Penninkilampi-Kerola, V., Moilanen, I., & Kaprio, J. (2005). Co-twin dependence, social interactions, and academic achievement: A population-based study. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22 (4), 519-541. * Polderman, T. J. C., Bartels, M., Verhulst, F. C., Huizink, A. C., van Beijsterveldt, C.E.M., & Boomsma, D. I. (2010). No effect of classroom sharing on educational achievement in twins: A prospective, longitudinal cohort study. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 64 (1), 36-40. * Preedy, P. (1999). Meeting the educational needs of pre-school and primary aged twins and higher multiples. Teoksessa A. Sandbank (toim.), *Twin and triplet psychology: A professional guide to working with multiples* (s. 70-99). Routledge. * Segal, N. L. (2017). 8. Going to school and speaking out loud. Teoksessa N. Segal (toim.), *Twin mythconceptions: False beliefs, fables, and facts about twins*. (s. 163-179). Academic Press. * van Leeuwen, M., van Den Berg, S. M., van Beijsterveldt, T. C. E. M. & Boomsma, D. I. (2005). Effects of Twin Separation in Primary School. *Twin Research and Human Genetics*, 8 (4), 384-391. * Webbink, D., Hay, D., & Visscher, P. (2007). Does Sharing the Same Class in School Improve Cognitive Abilities of Twins? *Twin Research and Human Genetics*, 10 (4), 573-580.